УДК 655.4/ 82(091)

СУЧАСНІ МЕДІЙНІ ЗАСОБИ «ПЕРЕПРОЧИТАННЯ» ТВОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Е. І. Огар

Українська академія друкарства,
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна

Роз'яснено потребу в збереженні у реформованому шкільному каноні вершинних творів української класики як інструменту об'єднання кількох поколінь українців в одному культурно-смысловому полі. Обґрунтовано необхідність їхнього медійного «рефрешиingu» з урахуванням рецептивних можливостей сучасного недорослого читача. Описано медійні можливості модернізації класики при її перевиданні та екранізації. Проаналізовано низку українських медіапроектів, що демонструють два підходи до осучаснення та адаптації — м'який (традиційний) і радикальний; визначено їхню комунікативну ефективність та перспективність запровадження.

Ключові слова: літературний канон, класика української літератури, перевидання, екранізація, недорослий читач, графічне оновлення, адаптація тексту.

Постановка проблеми. Українська літературна класика, що є осердям національного культурного канону, потребує сьогодні пошуку шляхів наближення її до сучасної читацької аудиторії. У контексті реформи української школи — «Нова українська школа» (НУШ) — ця проблема набуває особливого значення. Реформа запустила серйозну ревізію програми літературного читання, зокрема представленого в ній класичного наративу. Адже чимало творів, що тривалий час презентували в шкільній програмі українську класику, об'єктивно архаїзувалися, що й не дивно: близько 90% «програмних» письменників-класиків народилися в ХІХ–першій половині ХХ ст., в іншій державі, в іншому геополітичному «ландшафті», до того ж — цілеспрямовано для дітей більшість з них не писала. «Зацементованим «цвинтарем імен, у якому «живих» письменників можна перерахувати на пальцях однієї руки» — так гостро означила «дореформну» програму шкільну програму письменництва й експертка з дитячої літератури В. Вздюльська [1].

Одним із шляхів збереження в реформованому шкільному каноні класичних творів непроминального значення є вивчення можливих технологій та прийомів їхньої медійної актуалізації — перевидання, екранізації, гейміфікації тощо — та запровадження найбільш комунікативно ефективних і перспективних у практику. Тож тему нашої статті, в якій ці проблеми порушуються, можна вважати своєчасною, а їхнє висвітлення — важливим й з професійної, й з ширшої — соціокультурної перспективи.

Аналіз вивченості проблеми. Проблематика української літературної класики та особливості її рецепції сучасним недорослим читачем в українському науковому

дискурсі розглядається сьогодні переважно в двох аспектах — літературознавчому, орієнтованому на теорію, і дидактичному, орієнтованому на практику. В обох — вона інтегрована в дискусію навколо літературного канону між «каноноборцями» і «канонфілами».

Теоретики літератури канон і відповідно його традиційне осердя — українську класику розглядають як культурну метакатегорію й специфічну літературознавчу категорію. У працях В. Агеєвої, Т. Гундорової, Т. Михед, Ю. Ковбасенка, У. Федорів та інших аналізуються універсальні й специфічно українські механізми канонізації й деканонізації імен й творів під впливом низки геополітичних, ідеологічних, економічних, культурних чинників.

В освітній сфері підвищений інтерес до канону стимульований, як уже мовилося, проведенням реформи та ініційованими нею пошуками ефективних шляхів модернізації освіти, зокрема літературної. Тут питання канону і класики інтегруються в контекст перегляду концепції літературної освіти загалом, збалансування її обов'язкової та довільної складових, переміщення акценту з історії літератури на творчість сучасних авторів. Дискусії точаться як довкола того, які літературні імена й твори мають увійти до національного «культурного пантеону», чому вони мають залишитися в оновлених програмах, так і довкола потреби в каноні як такому (детальніше про це [2]). Прихильники модернізації літературної освіти акцентують на необхідності розробляти і впроваджувати нові навчальні методики інтерпретації творчості українських класиків з урахуванням інформаційного, культурного бекграунду сучасних школярів, їхніх когнітивних та психофізичних можливостей¹. Ці методики разом із новими дидактичними матеріалами повинні допомагати «перепрочитувати» класику із застосуванням сучасних методологій, крізь нову соціополітичну й культурну оптику.

Проблеми видавничої модернізації класичних творів обговорюються й на літературно-книжкових дискусійних платформах, однак доволі спорадично й переважно у форматі рецензій або оглядів видавничих новинок [3, 4, 12]. Усе це зумовлює очевидну доцільність в опрацюванні окресленої теми, у висвітленні її в межах нашої публікації.

Мета статті — дослідити на прикладі українських медійних проєктів останнього десятиліття основні прийоми адаптації творів української класики з урахуванням рецептивних можливостей сучасних школярів, визначити їхню комунікативну ефективність та перспективність запровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обстоюючи потребу в медійному «перепрочитанні» української літературної класики, ми виходимо з визнання важливості існування літературного канону як інструменту об'єднання кількох поколінь українців в одному культурно-смысловому полі. «Кожна культура визначає свою парадигму того, що слід пам'ятати (тобто зберігати), а що належить забути. Останнє викреслюється з пам'яті колективу і «немов би припиняє існування». Та змінюється час, система культурних кодів, і змінюється парадигма пам'яті-забування. Те, що

¹ Такий амбітний проєкт планують зреалізувати на своїй платформі модератори відомого інформаційно-аналітичного ресурсу «БараБука. Простір української дитячої книги».

оголошували істинно-існуючим, може виявитися «немов би не існуючим» і тим, яке слід забути, а неіснуюче — зробитися існуючим і значущим... Проте змінюється не тільки склад текстів, змінюються самі тексти. Під впливом нових кодів, які використовуються для дешифровки текстів, котрі відклалися в пам'яті культури в давно минулі часи, відбувається зміщення значущих і незначних елементів структури тексту. Фактично тексти, котрі досягли за складністю своєї організації рівня мистецтва, взагалі не можуть бути пасивними сховищами константної інформації, адже є не складами, а генераторами. Сенси в пам'яті культури не «зберігаються», а «ростуть» [5].

Саме до таких високомистецьких «генераторів культури» можна віднести тексти, про медійну актуалізацію яких йдеться в статті. Ми зосередилися на творах визнаних корифеїв української літератури, які посідають в історії національної літератури, у літературному каноні чільне місце. Однак слід розуміти, що вони не підпадають під визначення «дитячої класики» (класики власне дитячої літератури)².

Традиційною, часто застосовуваною технологією осучаснення творів класичної літератури є їхнє видавниче перевидання. Тривалий час шкільна програма з літератури слугувала для видавця своєрідним відображенням суспільно затребуваних творів, випуск яких гарантував більш-менш сталий споживчий попит щонайменше на дві групи видань: класики універсальної, без вікової детермінації, що вивчається як складова історії національної та світової літератури, та власне дитячої класики. Комерційна привабливість видань обох груп полягала у прогнозованому попиті на перевірений часом продукт, а також у широкій, без вікових обмежень, читачській аудиторії (діти, їхні батьки, школа, бібліотека), а відтак — у можливих високих накладках.

Однак у 1990-х — на початку 2000-х рр. класику ще можна було перевидавати без внесення змін у текст, без ілюстрацій (аби здешевити). Із удоступненням текстів програмних класичних творів через створення віртуальних бібліотек ситуація змінилася: класичні твори в традиційному «форматі» стали видавати в рази менше. Тепер, аби позиціонувати видання класики на ринку як цілком сучасний продукт, видавець змушений вдаватися до її видавничого «рефрешингу» — до осучаснення графічної інтерпретації та різних способів адаптації тексту.

Узагальнюючи результати аналізу конкретних видань³, у медійній — видавничій та екранній — модернізації класичних творів можемо увиразнити два підходи: «радикальний» і «м'який» (традиційний).

Радикальну стратегію перевидання, зокрема, обрало видавництво «Основи», замисливши серію «Альтернативна класика». Радикалізація тут торкається, насамперед, її художнього задуму й втілення. Авторка ідеї й кураторка проєкту А. Копилова так сформулювала завдання перевидань, охоплених серією: «Класика — на те і класика, тому що завжди була і буде актуальною. У мистецтві мене завжди цікавить діалог між минулим і сучасним. Сучасних дітей стає важче зацікавити літературою, коли в них так багато альтернатив у більш яскравій обгортці. А ще

² Концепт «дитяча класика» ми детально аналізуємо у своїх публікаціях [6, 7].

³ У статті ми розглядаємо лише мистецькі проєкти. Однак серед перевидань класики для дітей, на жаль, чимало відвертої «макулатури», з примітивними дешевими ілюстраціями, із бідною художньо-стилістичною мовою.

мені здається, що такі великі (видатні — *Е.О.*) книжки просто заслуговують на те, щоб бути надрукованими на якісному папері з крутими ілюстраціями, а не в найдешевшому вигляді з краденими картинками [8].

В аспекті новаторства «найкрутішими» з усієї серії на сьогодні виглядають два видання відомих текстів українського шкільного літературного канону — поетичної драми-фесрії Лесі Українки «Лісова пісня» (2014) у художньому прочитанні П. Дорошенко та повісті Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» (2015), проінтерпретованій Л. Ляшенко (псевдонім Лера Схемка). Основним маркером осучаснення літературного матеріалу в обох перевиданнях є їхній графічний образ, радикально відмінний від усіх попередніх перевидань. У концептуальному і креативному вирішенні, в обраних ілюстраторками техніках виконання⁴ прочитується очевидне прагнення максимально відійти від традиції оформлення класики, від буквального опису персонажів, від візуальної стереотипізації образів, зумовленої тривалою історією перевидання програмних творів.

Завдяки новаторському вирішенню ці класичні твори наче долають часову й культурну відстань, доволі органічно вписуються в сучасний смисловий контекст, а це, власне, відповідає задуму видавців: «Протягом більш як ста років, які минули від часу написання твору («Кайдашева сім'я» — *Е.О.*), людство встигло удосконалити усе на світі, але при цьому не зробило ні кроку назустріч взаєморозумінню та подоланню своїх вад. Наголошуючи на цьому, ми розповідаємо візуальною мовою історію 1878-го року, яка близька людині з 2015-го. Ілюстрації до книги — це не зображення того, як виглядали Мотря чи Кайдашиха, це зображення напружених і зовсім не ідеальних стосунків, які диктував характер графіки» [10].

Однак ми не певні, чи ці, без сумніву, мистецькі знахідки — наївна грайлива стилістика Дорошенко та складні візуальні метафори-колажі Ляшенко — зацікавлять власне дитячу аудиторію, будуть їй зрозумілими? Певний скепсис відчуваємо й в оцінках інших експертів: «І хоча над символічним значенням певних зображень юним читачам перевидання доведеться добряче подумати (скажімо, колаж з будівлі Лаври, накладеної на спину тиранозавра!), метафоричність обкладинки легко прочитується: Кайдаші й справді не завжди могли по-людськи порозумітися (хоча, якщо оцінювати лише зображення, то на думку насамперед спадає «Animal Farm» Оруела, а не Нечуй-Левицький) [11].

Доволі радикальну тактику поводження з класичними наративами — цього разу головню на текстуальному рівні, оригінальну авторську методику їхньої сучасної інтерпретації демонструє ще один цікавий проєкт — «Шидеври вкраїнської літератури. Хрестоматія доктора Падлючча»⁵ М. Бриниха (Laurus, 2013). В основі стратегії, що її обрав автор, — а це переказування сюжетів найцікавіших (на його думку) творів тринадцяти «програмних» письменників, із характеристикою персонажів, виокремленням важливих для учнів цитат, доволі гострими коментарями

⁴ Ось як характеризує свій творчий інструментарій П. Дорошенко: «Окрім звичних матеріалів — акрилу, італійського олівця та ручок, я використовувала такі техніки як декупаж, колаж, граттаж. Можливо в мене тяга до технік, які закінчуються на «ж»:)» [9].

⁵ Назву подаємо в оригінальному написанні з помилками. За задумом автора, такий «креативний прийом» мав б заінтригувати школярів.

та — головне — неповторною стилістикою викладу (міксування суржику і молодіжного сленгу, зумисна комунікативна девіація) — лежить очевидне прагнення «розгерметизувати» канон, зняти з котурнів письменників-класиків, скоротити дистанцію між їхньою творчістю і сьогоднішніми школярами. «Бриних, чи то пак доктор Падлюччо, й справді дістає тексти вже давно забутих класиків «із морозилки нашої культури» й оживлює їх, наділяючи цілком земними рисами, характеризуючи їхні вчинки, судячи їхніх персонажів, мов живих людей. Інакше кажучи, показуючи, що твори шкільної хрестоматії з укріпту можуть бути цікавими. Про них можна говорити. Їх треба читати й перечитувати» [12]. Цю ідею дуже точно передає оформлення палітурки (Т. Денисенко) із зображенням української вишивки навиворіт.

Можливо, середньостатичного школяра привабить той факт, що, виявляється, про літературу можна говорити з помилками, проте, важливе інше — чи зможе він піти далі, розгледіти за молодіжним «стюбом» щось значно суттєвіше, відчитати глибші смисли, закладені в паратексті до хрестоматійних творів. Чи не стане на заваді явний розрив щодо загальної й літературної ерудиції між дорослим автором і масовим (!) недорослим читачем? Якщо ж усе це М. Бриних писав для юних літературних гурманів (а судячи з тексту, він, без сумніву, передбачав підготовленого читача), то чи доречно тоді його вигадка із формою викладу, обрана манера комунікації? Звісно, відповіді на ці питання може дати лише якісне репрезентативне опитування школярів, задля яких й замислено цей багатомовий (як зазначено у вихідних даних) проєкт.

Тепер перейдемо до більш традиційних перевидань класики для дітей, що презентують «м'який» підхід до її перепрочитання і в яких, на нашу думку, новаторство корелює із адресністю.

Упродовж останніх років було кілька спроб перевидання «канонічної» збірки «канонічного» Тараса Шевченка⁶ — цікавих мистецьких і відверто кітчевих (детальніше [13]). Прикладом найвдалішої серед орієнтованих на дитячу аудиторію спроби можна вважати видання «Дитячий Кобзар» (Видавництво Старого Лева, 2012). У порівнянні з описаними вище видавничими проєктами «Дитячий Кобзар» виглядає цілком традиційно — така собі «лайт-версія» оновлення. Однак завдяки ретельній вдумливій селекції поезій та уривків із поем упорядницею З. Мензатюк (як талановита дитяча письменниця вона добре відчуває, що потрібно дитячій аудиторії), з одного боку, а з іншого — завдяки високомистецьким і водночас «дитячоорієнтованим», напрочуд теплим атмосферним ілюстраціям М. Михайлошиної збірка руйнує стереотипи щодо однобічного сприйняття класика, «гуманізує», а тому наближає до сучасних дітей його поетичну творчість, полегшує її прочитання у шкільному віці. А ще вона сприяє зміні традиційної оптики сприйняття світу шевченкових поезій — з трагічної (часто-густо нав'язуваною школою) на життєлюбну. Саме в цьому, на наш погляд, головна ознака інноваційності цього видавничого проєкту, без радикалізації і спеціально акцентованого новаторства.

⁶ До 2016 р. на опанування його творчості у межах шкільної програми відводився цілий рік.

Зберегти дух твору і одночасно вписати його у сучасний візуальний контекст однозначно вдалося й при перевиданні «Фарбованого лиса» Івана Франка (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2014), ще одного корифея української літератури. Відома казка із циклу «Коли ще звірі говорили» входить до шкільної програми, а тому часто перевидається, однак графічна інтерпретація, запропонована до цього перевидання К. Лавром, виявилася поза конкуренцією. По-перше, видання однозначно вийшло дитячим: художник вкотре підтвердив, що він добре відчуває дитячу аудиторію і знає, як з нею комунікувати засобами візуальної мови. По-друге, воно вийшло сучасним: створені К. Лавром анімалістичні персонажі, зокрема його Лис, виглядають дуже по-сучасному, і не лише тому, що їх оточує чимало сучасних деталей одягу й побуту, вони живі й динамічні⁷.

Як показує світовий досвід, принципово нові можливості в медійному «перепрочитанні» класики, в адаптації її для дітей відкривають цифрові технології медіаізації, зокрема цифрового сторітелінгу, гейміфікації, створення мультимедійних продуктів на паперових і цифрових носіях. Оскільки сьогодні візуальні форми комунікації у суспільстві стають домінантними — що серед дітей, що серед дорослих, — особливу ефективність в наближенні класики до молодшої генерації демонструє також її екранізація, інтерпретація засобами ігрового кіно чи анімації класичних сюжетів.

Яскравим прикладом застосування цих технологій в Україні може слугувати проєкт 2017 р., представлений анімаційним 3-D-фільмом «Мавка. Лісова пісня» (студія «Анімаград») та його паперовою версією (видавництво «Дім книги»), створеними за мотивами «Лісової пісні» Лесі Українки.

Водночас цей проєкт демонструє, як далеко можна зайти у бажанні осучаснити, удоступнити класику, прагнучи комерційної успішності — і не лише на внутрішньому ринку, а й, головне, на зовнішньому медіаринках. Творці «Мавки» трансформували оригінальну ідею й сюжет високохудожнього літературного твору в «перетравлюваний» сучасним глядачем маскультовий продукт: «сюжет зацікавить дорослих своєю оригінальністю, а дітей — пригодами та гумором... Мавка — Душа Лісу і його новообрана Берегиня — закохується у людину, талановитого музику Лукаша, й опиняється перед складним вибором: кохання чи її обов'язок перед лісом» [15] — ось як глибоко філософську ідеєю драми Лесі Українки (протистояння живого правдивого світу природи і заземленого меркантильного світу людських взаємин) зредуковано в логлайн до фільму. Зрештою, довільність у трактуванні вихідного матеріалу зумовлюється обраною креативною стратегією: «за мотивами».

Дуже по-новочасному (адже сьогодні існує стійка мода на еко-тренди) виглядає привнесена в сюжет ідея — привернути увагу аудиторії до екологічних проблем: зникнення багатьох видів флори і фауни, вирубування українських пралісів тощо. Для цього чарівний Ліс, який боронить Мавка, населений тваринами і рослинами, занесеними до Червоної Книги України (чорний лелека, зубр, рись та

⁷ «Більшість художників йдуть від малюнку персонажа, а я йду від характеру. Щоб намалювати певний епізод стаю перед дзеркалом, кривлюся в нього, роблю потрібну фізіономію. Тоді швидко біжу і на папері її зображаю. Або навіть перед дзеркалом малюю. Тому всі звірі з цікавими характерами — це мій автопортрет», — стверджує К. Лавро [14].

інші). Цікавим прийомом модернізації можна вважати використання в екстер'єрах фільму реальних українських географічних локацій, привабливих як культурні й туристичні (!) об'єкти. У сучасний контекст сюжет вписує й звукове оформлення фільму, зміксоване з фольклорних українських мелодій в сучасних аранжуваннях та спеціально написаних до фільму популярним українським етно-хаус гуртом «ДахаБраха» та М. Бережняком.

По-сучасному — в зображальній манері, дещо схожій на популярне серед молоді стиль «аніме» — зображено головних героїв фільму. Як стверджують його творці, аби «експортувати українську культуру в усіх її проявах — традиції, ритуали, візуальне мистецтво, музика, передати чарівність української автентики» [15], вони прагнули їх максимально «українізувати». Однак, на нашу думку, замість автентики й самобутності в зображенні персонажів маємо радше стилізацію під неї.

Очевидна й «еволюція» медійного образу Мавки: з часів створення, скажімо, кінофільмів «Лісова пісня» 1961 р. (кіностудія імені Олександра Довженка, режисер В. Івченко), «Лісова пісня. Мавка» 1981 р. (кіностудія імені Олександра Довженка, режисер Ю. Ілленко) чи графічних шедеврів С. Караффи-Корбут («Лісова пісня», «Місіонер», 2000) він помітно «попсовизувався». І це примушує нас визнати, що у подібній технології сучасної медієзації класичних творів є й інший бік: передбачена нею масовизація об'єктивно десакралізує їх, підважує їхній високий культурний статус, а відтак й саму ідею канонічності.

Висновки. Отже, як бачимо, сьогодні для актуалізації класики, що визнається суспільством як важлива складова його історичного культурного канону, введенню її в сучасний соціокультурний контекст, для подолання часової (інколи навіть цивілізаційної) дистанції між класичним твором і недорослим читачем — дитиною ХХІ ст. існують різноманітні прийоми видавничої та екранної медієзації. Комунікативна ефективність нових медійних «перепрочитань» класичних творів залежить від таланту інтерпретатора — ілюстратора, упорядника тексту, сценариста, його вміння з повагою поставитися до вихідного матеріалу і водночас по-модерному його «перепрочитати». При перевиданні класики з орієнтацією на юного читача інноваційність прийомів трансляції вербальних та візуальних смислів повинна бути збалансована з їхньою доступністю, прилаштованістю до рецептивних можливостей і смаків сучасного юного читача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вздутьська В. Як ми в Україні бачимо дитячу літературу. БараБука. Простір української дитячої літератури. URL: <https://www.barabooka.com.ua/yak-mi-v-ukraini-bachimo-dityachu-literaturu> (дата звернення 15.09.2019).
2. Ковбасенко Ю. Формування літературного канону та куррикулуму літературної освіти: світовий досвід і український шлях. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/8285/1/Y_Kovbasenko_VL_10_Curriculum-2.pdf (дата звернення 04.09.2019).
3. Третяк А. Перевірено роками: десять знакових перевидань класики української дитячої книги. Insider. URL: <http://www.theinsider.ua/art/perevireno-rokami-10-znakovikh-perevidan-klasiki-ukrayinskoyi-dityachoyi-knigi>. (дата звернення 03.10.2019).

4. Хмельовська О. Дитячий кобзар в ілюстраціях Марини Міхалошиної. Читомо. URL: <http://archive.chytomo.com/issued/dytyachyy-kobzar-v-ilyustratsiyakh-maryny-mykhaylyshynoyi> (дата звернення 03.10.2019).
5. Лотман Ю. Память в культурологическом освещении. Лотман Ю. Избранные статьи. Таллин, Александра, 1992. Т. 1. 1992. С. 201.
6. Огар Е. Дитяча книга в українському соціумі (досвід перехідної доби). Львів: Світ, 360 с.
7. Огар Е. Класика для дітей як видавничий та соціокультурний феномен. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики [ЛІНБ ім. В. Стефаника НАН України]. 2009. Вип.1(17). С.280 – 296.
8. Лісову пісню презентують у сучасному оформленні. ЛітАкцент. URL: <http://litakcent.com/2014/03/26/lisovu-pisnju-prezentujut-u-suchasnomu-oformlenni> (дата звернення 26.09.2019).
9. Ніколенко Д. Як створювалося нове видання «Лісової пісні». Читомо. URL: <http://archive.chytomo.com/issued/yak-stvoryuvalos-nove-vidannya-lisovoi-pisni> (дата звернення 10.10.2019).
10. «Кайдашева сім'я» Івана Нечуя-Левицького від видавництва «Основи». Буквоїд. URL: <http://bukvoid.com.ua/news/classics/2015/11/29/124345.html> (дата звернення 10.10.2019).
11. Третяк А. Перевірено роками: десять знакових перевидань класики української дитячої книги. Insider. URL: <http://www.theinsider.ua/art/perevireno-rokami-10-znakovikh-perevidan-klasiki-ukrayinskoyi-dityachoyi-knigi>. (дата звернення 03.10.2019).
12. Купріян О. Хрестоматія навиворіт. БараБука. Простір української дитячої літератури. URL: <http://www.barabooka.com.ua/hrestomatiya-navivorit/> (дата звернення 03.10.2019).
13. Третяк А. Кобзар, Кобзарик, Кобзарище. БараБука. Простір української дитячої книги. URL: <https://www.barabooka.com.ua/kobzar-kobzarik-kobzarishhe/> (дата звернення 20.09.2019).
14. Фарбований Лис – одна з найвідоміших казок Івана Франка. URL: <https://www.facebook.com/ABABAHALAMANA.Publishers/posts/630114313841130> (дата звернення 20.09.2019).
15. Мавка. Лісова пісня. Про проект. URL: <https://animagrad.com/uk/project/mavka> (дата звернення 20.09.2019).

REFERENCES

1. Vzdulska V. Yak my v Ukraini bachymo dytiachu literature: BaraBuka. Prostir ukrainiskoi dytiachoi literatury. URL: <https://www.barabooka.com.ua/yak-mi-v-ukraini-bachimo-dityachu-literaturu> (data zvernennia 15.09.2019) (in Ukrainian).
2. Kovbasenko Yu. Formuvannia literaturnoho kanonu ta kurrykulumu literaturnoi osvity: svitovyi dosvid i ukraïnskyi shliakh. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/8285/1/Y_Kovbasenko_VL_10_Curriculum-2.pdf (data zvernennia 15.09.2019) (in Ukrainian).
3. Tretiak A. Perevireno rokamy: desiat znakovykh perevydan klasyky ukrainiskoi dytiachoi knyhy: Insider. URL: : <http://www.theinsider.ua/art/perevireno-rokami-10-znakovikh-perevidan-klasiki-ukrayinskoyi-dityachoyi-knigi>. (data zvernennia 03.10.2019) (in Ukrainian).
4. Khmelovska O. Dytiachyi kobzar v iliustratsiiakh Maryny Mikhaloshynoi: Chytomo. URL: <http://archive.chytomo.com/issued/dytyachyy-kobzar-v-ilyustratsiyakh-maryny-mykhaylyshynoyi> (data zvernennia 03.10.2019).

5. Lotman Yu. (1992) Pamyat v kulturologicheskom osvveshenii: Lotman Yu. Izbrannye stati. Tallin: Aleksandra. 1, 201-202 (in Russian).
6. Ohar E. (2012) Dytiacha knyha v ukrainskomu sotsiومي (dosvid perekhidnoi doby). Lviv: Svit (in Ukrainian).
7. Ohar E. (2009) Klasyka dlia ditei yak vydavnychy ta sotsiokulturnyi fenomen: Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky [LNB im. V. Stefanyka NAN Ukrainy]. 1(17), 280–296 (in Ukrainian).
8. Lisovu pisniu prezentuiut u suchasnomu oformlenni: LitAktsent. URL: <http://litakcent.com/2014/03/26/lisovu-pisnju-prezentujut-u-suchasnomu-oformlenni> (data zvernennia 26.09.2019) (in Ukrainian).
9. Nikolenko D. Yak stvoriuvalosia nove vydannia «Lisovoi pisni»: Chytomo. URL: <http://archive.chytomo.com/issued/yak-stvoriuvalos-nove-vidannya-lisovoi-pisni> (data zvernennia 10.10.2019) (in Ukrainian).
10. «Kaidasheva simia» Ivana Nechuia-Levytskoho vid vydavnytstva «Osnovy»: Bukvoid. URL: <http://bukvoid.com.ua/news/classics/2015/11/29/124345.html> (data zvernennia 10.10.2019) (in Ukrainian).
11. Tretiak A. Perevireno rokamy: desiat znakovykh perevydan klasyky ukrainskoi dytiachoi knyhy: Insider. URL: : <http://www.theinsider.ua/art/perevireno-rokami-10-znakovykh-perevidan-klasiki-ukrayinskoyi-dityachoyi-knigi>. (data zvernennia 03.10.2019) (in Ukrainian).
12. Kupriian O. Khrestomatiia navyvorit: BaraBuka. Prostir ukrainskoi dytiachoi literatury. URL: <http://www.barabooka.com.ua/hrestomatiya-navivorit> (data zvernennia 03.10.2019) (in Ukrainian).
13. Tretiak A. Kobzar, Kobzaryk, Kobzaryshche: BaraBuka. Prostir ukrainskoi dytiachoi knyhy. URL: <https://www.barabooka.com.ua/kobzar-kobzarik-kobzarishhe> (data zvernennia 20.09.2019) (in Ukrainian).
14. Farbovanyi Lys – odna z naividomishykh kazok Ivana Franka. URL: <https://www.facebook.com/ABABAHALAMAHA.Publishers/posts/630114313841130> (data zvernennia 20.09.2019) (in Ukrainian).
15. Mavka. Lisova pisnia. Pro proekt. URL: <https://animagrad.com/uk/project/mavka> (data zvernennia 20.09.2019) (in Ukrainian).

doi: 10.32403/0554-4866-2019-2-78-77-86

CONTEMPORARY MEDIA MEANS OF «REFRESHING» UKRAINIAN CLASSICS FOR CHILDREN

E. I. Ohar

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pid Holoskom St., Lviv, 79020, Ukraine
eohar@outlook.com*

The essence of preserving classics in the literary education has been explained. Classics belongs to the 'national literary canon' which is regarded as an important tool for structuring, assimilating and preserving the past as an important cultural code linking different generations and allowing them to "speak the same language". The necessity of media (re)interpretation of classics taking into account the features of contemporary generation of recipients has been substantiated. First of all it is caused by the current school reform (NUSh). The urgent need of renovation of this array of literary texts is determined by their obsolescence. About 90% of the "curriculum" writers described as "classics" were born in the 19th or early 20th century, in another state, in another geopolitical landscape); what is more, there were almost no children's writers among them. All of the above led to the objective archaization of a part of the so-called classical narrative long-represented in the literary canon and to the loss of its communicative effectiveness.

Along with conceptual changes in didactics (i.e. teaching and interpretation methods), an effective way of updating classics (and hence preserving it in the literary canon) is its contemporary mediatization – publishing interpretation and film adaptation – "refreshing" of classical works – both at the textual (reduction, adaptation, para-text, comments etc.) and at the illustration level (modernization of classical images and their introduction into the modern visual context). Publishers and cartoonists managed to breathe new life into old works updating them to fit contemporary aesthetics in their publishing/media representation.

The media opportunities of updating Ukrainian classics by reprinting and film adaptation have been described. The several Ukrainian media projects (editions and cartoons) of the reinterpretation of prominent literary works by Ivan Franko, Lesia Ukrainka, Taras Shevchenko, Ivan Nechui-Levytskyi – that present two approaches to modernization and adaptation – soft (traditional) and radical – have been analysed in terms of their communicative effectiveness and availability.

Keywords: *literary canon, classics of Ukrainian literature, reprints, film adaptation, young reader, graphic refreshing, text adaptation.*

Стаття надійшла до редакції 29.07.2019.

Received 29.07.2019.